

gesta sunt), assumens fiduciam, ut histriones solent, A interrogat diabolum dicens : Si, domine, præsumerem, libenter te pro quadam re interrogarem. Valde namque miror, unde venerit tibi tanta copia auri atque argenti aliarumque rerum, quas non solum in cibo et potu, sed etiam in omnigenis ornamentis plus coram te video quam coram principe ullo vidissem appositas. Qui respondens diabolum dixit : Noli ergo in hoc mirari, quia omnia bona, quæ vel ecclesiis et monasteriis, sanctis vel pauperibus et viduis, vel cuiquam injuste rapiuntur, mea sunt meæque potestati subjiuntur. Quo audito Vollare obstupuit, et nimio pavore contremuit. Verumtamen ne aliqua diaboli suspitione ipse pavor agnosceretur, continuit se ab omni tristitiæ habitu et hilari constitit vultu, sola fide et intentione Deum invocans.

Finito autem hujusmodi convivio et universis circumquaque sedentibus, Vollare etiam egressus est et comites suos clam convocans ait : Væ nobis miseris, quoniam venimus in foveam perditionis. Iste enim princeps, qui nos huc tantopere secum ducens hospitio recepit, quique hodie tantam potentiæ suæ gloriam nobis ostendit, ipse pro certo diabolum est. Unde, quæso, commendate vos Deo, tota mente supplicantes, ut recordatus misericordiæ suæ hinc nos eripere dignetur. In omnibus tamen estote cauti, ne plus solito tristiores videamini. Sed jam cito ad eum revertamur, ne diutius hic simul stantes videamur. Moxque ingressi domum convivii eodem, quo prius, habitu et animo apparuerunt. Deinde interrogati si quid vellent plus bibere, responderunt se velle. Cum allato poculo se satis bibere simulassent, Vallare petiit diabolum, ut se suosque sequaces abire permetteret. At ille, non modo, inquit, sed cras abire permitto. Hinc enim diem læti et convivantes debemus simul perducere. Sed et dona, quæ vobis promisi, hodie sunt danda, ut cras quantocius vultis abire valeatis.

His igitur dictis, licet formidolosi, consenserunt promittentes omnia secundum ejus imperium semet facturos. Facta autem vespertina hora videbantur afferri coram diabolo multifaria dona tam in aureis quam argenti vasis quam in vestibus eximiis. Quæ omnia ille singulis lætanter distribuit, et ad hospitium ire permittens dixit : Ecce omnia, quæ vobis promisi, jam satis implevi. Ad hæc etiam, quod solum restat, faciam vos cras deduci in viam itineris vestri. Moxque astantibus quibusdam dixit : cras hora, qua ipsi voluerint, ducite hos hospites in illum locum, ubi se recognoscant huc divertisse. Quæ postquam dicta sunt, Vollare ejusque sequaces egressi sunt ad hospitium invisum, præstolantes vix mane futurum. Nam, licet viderentur muneribus ditati, cibo potuque repleti, maxima tamen cura impediabat eos quiescere ; ideoque tota nocte illa clamaverunt ad Dominum ut de necessitatibus eorum liberaret eos.

Mane igitur facto venerunt duces itineris, et ducentes eos in locum, ubi se recognoscebant, dixerunt : Nunquid adhuc in viam notam venistis ? At illi dixerunt : Utique. Jam enim satis agnoscimus quo pergere debeamus. Porro duces nisi nusquam sunt postea visi. At Vollare ejusque comites tantam mox infirmitatem præ inedia et in se et equis suis sentiebant ut vix ultra progredi valerent. Quærentes etiam dona in sarcinis reposita nihil invenerunt, nisi quædam aranearum texta. In qua nimirum causa verum esse probatur, quod Dominus in Evangelio dicit de diabolo : *Ille homicida erat ab initio, et in veritate non stetit* (Joan. viii, 44). Cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur. Quo nihil est pejus, quia mendax et pater ejus.

Hæc quicumque legit, hinc cautior esse valebit
Adversus varias dæmonis insidias.

FRAGMENTUM

RELATIONIS DE TRANSLATIONE S. DIONYSII E PRANCIA IN GERMANIAM,
AD MONASTERIUM S. EMMERAMMI.

(Apud R. P. Bernardum Pezium, *Thesaurus Anec. novissimus*, tom. III, pars II, col. 399.)

MONITUM.

Fragmentum hoc, opusculis Othloni intersertum, ejusdem sæculi manu, qua illa, exaratum est, ut adeo vis dubio locus sit ab eodem omnia auctore profecta esse, præsertim cum alias nihil in toto codice insit quod non sit certissime Othlonianum. Nec quempiam moveat, quod auctor fragmenti causam rumoris maximi sub temporibus modernis Noricis terris contigisse dicat, quæ verba cum sæculo undecimo, quo Othlonus floruit, non congruant. Nam mediæ ætatis scriptores ea phrasi, MODERNIS TEMPORIBUS, etc., in peramplo significato usus fuisse notius est quam ut id allatis in medium pluribus exemplis firmari necessum sit.

Audite, fideles populi, causam rumoris maximi, D Beatissimus namque Dionysius, Athenis quondam quæ sub temporibus modernis Noricis contigit terris. episcopus, quem sanctus Clemens direxit in Galliam

propter prædicandi gratiam, ibidemque martyrio A coronatus comperitur et tumulatus. Hic idem sub tempore jam contiguo inde translatus est Norico in Emmerammi beati cænobium satis celebre et famosum. Sed hoc quali perpetratum constet modo, vobis breviter nuntiabo. Imperator fuit quidam eximius, nomine etiam Arnolfus, ex illius prosapia gloriosi pontificis quondam Arnolphi, clarissimam tenens carnis originem ejusdemque sequens virtutem. Ille ergo invitatus confinia petiit occidentalia commissurus bellum contra quasdam gentes jam Gallica regna prementes, quas incolæ non illius pro-

vinciae per se valebant superare. Cumque per Omnipotentis auxilium ita vim deleret hostium, ut de exercitu eorum immenso non restaret vel unus homo, cum tanti triumphus gloria reversus venit ad urbem Parisius. Qua dum per dies aliquos resedisset et de diversis tractavisset, cœpit hoc etiam secreto tractare omnimodisque explorare qualiter valeret corpus sanctissimi obtinere Dionysii. Ad hæc multi respondentes quoque multa varia dabant consilia. Sed postremo quidam... Desunt cætera ob excisa aliquod e codice folia.

VITA SANCTI WOLFKANGI

EPISCOPI RATISBONENSIS

Auctore Othlono monacho.

(Apud Petz, *Monumenta Germaniæ historica*, Script. tom. IV. pag. 524.)

MONITUM.

Othlonus, a fratribus monasterii rogatus, etiam Vitam S. Wolkangi episcopi Ratisbonensis, anno 994 mortui, componendam suscepit (36), quamvis jam antea bis et proprio opere et in Arnoldi libro de memoria S. Emmerammi edita esset. Sed quæ in his tradita erant non nisi corrigere et « regulæ grammaticæ artis subjugare » voluit (36*), id quod tam fideliter eum fecisse, Arnoldi collato libro apparet, ut plerumque (37) ipsa hujus retineat verba, quædam, sed quæ nullius sunt momenti, omittat, plerumque vix verbum de suo addat (37*). Ideo ubi antiquiorem illam sequitur vitam, quam ex Francis Ratisbonam allatam dicit, jam vero deperditam dolemus, eandem putandus est observasse regulam. Quo factum esse videtur, ut bis terve ipsa scriptoris verba retineret, quæ hunc

B Wolkango cœvum ostendunt (38) et familiarem, Othlono vero nulla modo conveniunt, qui quadraginta fere post episcopi mortem exactis annis Ratisbonam venit et vix quemquam illius ætatis hominem invenisse videtur. Num qui ei de sancto viro referebant, hunc ipsi minime viderant, sed non nisi potes de eo locutos audierant (38*). Othlonus etiam alibi se Vitam posteriori tempore scripsisse indicat (39), et cum Arnoldi librum jam ab ipso secundis curis emendatum ad manus haberet (39*), ossa vero S. Wolkangi a Leone IX papa elevata esse nondum sciret (40), inter annos 1037-1052 hunc suscepit laborem oportet; quem ita exsecutus est, ut librum quamvis neque rebus neque oratione valde conspicuum, satis tamen aptum utilemque exhiberet.

(36) De lent. p. 118: Ex petitione namque fratrum nostrorum Vitam — sancti Wolkangi emendans, sicut in — Vitæ prologo intimatur, scripsi; cf. prolog.

(36*) Prolog.

(37) Quæ ex Arnolde sumpsit hæc sunt: c. 12-14, major c. 15, maxima c. 16 pars, c. 19-21, 38, 39, 43-45. Reliqua aut ex antiquiori Vita aut ex monachorum relationibus hausit.

(37*) Etiam Vitam S. Erhardi a Paulo sive Paululo quodam conscriptam habuisse videtur; cf. c. 17. Neque enim illam cum Bollandi (*Act. SS. Jan. I*, p. 533) sæcula XI exeunte post Othlonum, scriptam putarim, cum auctor II, 1, dicat: *Secundum de signis — librum exaramus, testes habentes aut qui ipsi viderunt aut quibus videntes detulerunt, nec a vetusto collectis tempore, sed adhuc viventes in corpore, locis vero 1, 2: Sicut Romanæ testatur historia bibliothecæ, auctore quidem sancto papa Leone, qui nonus sui nominis sanctam Romanam rex Ecclesiam, qua-*

C tuordecim ibidem monasteria construxerunt (Erhardus et Hildulfus), sit obscurus et fortasse corruptus.

(38) C. 30, 34 et c. 5: sicut ipse (Wolk.) fatebatur. Cap. 34 (et 9) verba codex unus (infra 2) ita mutata exhibet, ut auctoris s. xi convenire possint; quod tamen interpolatori potius quam ipsi Othlono tribuerim.

(38*) Prolog. Quod dicit c. 7: *discipulis narrantibus audivimus eodem modo interpretandum aut ex antiquiore Vita descriptum est. Cf. c. 40: Quædam oblivione faciente ad cognitionem nostram minime pervenerunt.*

(39) C. 17, 40, 41.

(39*) Verba in autographo secunda manu addita II, 12, 23. Othlonus c. 21, 39, repetivit.

(40) Hujus rei a. 1052 factæ notitiam ex cod. S. Emmerammi n. 515, sæc. xv, dedit I. B. Kraus in 4ta edit. Ratisb. monastic., p. 258.